

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 233/03-64

Ústavný súd Slovenskej republiky na verejnom zasadnutí 5. mája 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Jána Auxta a Jána Mazáka v konaní o sťažnosti A. B., bytom D. V., zastúpeného advokátom JUDr. I. G., P., vo veci porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Prievidza v konaniach pôvodne vedených pod sp. zn. 6 C 147/93 a sp. zn. 12 C 86/94 a od 30. januára 2004 pod sp. zn. 12 C 86/94, za účasti Okresného súdu Prievidza, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo A. B. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Prievidza v konaniach pôvodne vedených pod sp. zn. 6 C 147/93 a sp. zn. 12 C 86/94

a od 30. januára 2004 pod sp. zn. 12 C 86/94, za účasti Okresného súdu Prievidza, porušené bolo.

2. Okresnému súdu Prievidza prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 86/94 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. A. B. priznáva primerané finančné zadosťučinenie v sume 120 000 Sk (slovom jednostodvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Prievidza povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Prievidza je povinný uhradiť A. B. do jedného mesiaca od doručenia tohto nálezu trovy konania vo výške 8 796 Sk (slovom osemtisíc sedemstodeväťdesiatšesť slovenských korún) na účet advokáta JUDr. I. G., P.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 233/03 z 10. decembra 2003 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť A. B., bytom D. V. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie jeho základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej aj „listina“) a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj „dohovor“) postupom Okresného súdu Prievidza (ďalej len „okresný súd“) v konaniach pôvodne vedených pod sp. zn. 6 C 147/93 a sp. zn. 12 C 86/94 a od 30. januára 2004 pod sp. zn. 12 C 86/94.

Z prijatej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ návrhom doručeným okresnému súdu 16. augusta 1993 sa domáhal zaplatenia náhrady mzdy v sume 24 710 Sk od februára 1993. Konanie v tejto veci sa viedlo pod sp. zn. 6 C 147/93. Dňa 6. septembra 1994 bol okresnému súdu doručený ďalší návrh sťažovateľa, ktorým uplatnil proti svojmu zamestnávateľovi ďalší nárok na náhradu mzdy za obdobie od februára 1994 do 3. augusta 1994. Vec je vedená pod sp. zn. 12 C 86/94.

Zo sťažnosti vyplynulo, že ku dňu jej podania ústavnému súdu neboli označené konania právoplatne skončené.

Sťažovateľ sa domáhal, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy rozhodol nálezom, ktorým vysloví, že postupom okresného súdu boli v namietaných konaniach porušené jeho označené práva, a súčasne žiadal, aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 2 000 000 Sk.

Predsedníčka okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadrila k sťažnosti podaním sp. zn. Spr 195/2004 doručeným ústavnému súdu 20. februára 2004, v ktorom uviedla podrobný chronologický prehľad oboch napadnutých konaní a ďalej sa zmienila o tom, „... že vo veciach koná už tretí sudca, pretože dvaja z nich sa vzdali výkonu funkcie sudcu (Dr. I. Ž. k 1. 2. 2000, JUDr. J. Á. k 1. 3. 2001).

Prvý zákonný sudca Dr. I. Ž. vykonával od 1. 1. 1994 do 31. 3. 1998 i funkciu predsedu súdu. Predpokladám, že i z tohto dôvodu mohlo dôjsť k dlhším časovým odstupom medzi jednotlivými úkonmi v rokoch 1994 až 1996. V tomto období i ďalších rokoch bol Okresný súd v Prievidzi nedostatočne personálne obsadený s čím súvisela veľká pracovná zaťaženosť sudcov. Okrem toho dochádzalo k častej obmene sudcovského stavu (odchodom sudcov zo sudcovského zboru v počte 6, čerpanie rodičovských dovolení 4 sudkyňami) s čím súviselo časté prerozdeľovanie agend po odchádzajúcich sudcoch medzi ostatných sudcov.

Priemerný stav sudcov na vybavovanie celej občiansko-právnej, obchodno-právnej, dedičskej a exekučnej agendy na OS v Prievidzi od roku 1993 do konca roku 2002 bolo 8-9 sudcov. Pre objektívne posúdenie vysokej zaťaženia sudcov na úseku občiansko-právnej

agendy uvediem nápad tohto druhu agendy za posledných 5 rokov (1998-2002). Civilných vecí 14 220, vecí maloletých detí 6 295, obchodno-právnych vecí 2 213, exekučných vecí 17 078 vecí, výkonu rozhodnutí 8 343 vecí, dedičských vecí 8 136.

Zároveň oznamujem, že netrvám na tom, aby ústavný súd konal vo veci samej na verejnom ústnom pojednávaní a súhlasím s upustením od neho“.

Pretože s upustením od ústneho pojednávania v predmetnej veci súhlasil len jeden z účastníkov (okresný súd) a sťažovateľ na jeho konaní trval, ústavný súd ho nariadil bez ohľadu na to, či s ohľadom na okolnosti danej veci, predmet konania a stanoviská účastníkov k nemu možno „očakávať ďalšie objasnenie vecí“. V tejto súvislosti však poukazuje na svoju konštantnú judikatúru, podľa ktorej vo veci namietaného porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, jej prerokovanie na ústnom pojednávaní – vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou tohto základného práva – ústavný súd nepovažuje ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných pre meritórne rozhodnutie vo veci, t. j. rozhodnutie o tom, či namietaným postupom súdu bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (napr. I. ÚS 40/02, I. ÚS 41/03).

Ústne pojednávanie sa konalo len za účasti sťažovateľa a jeho právneho zástupcu 5. mája 2004, keď predsedníčka okresného súdu svoju účasť ospravedlnila listom zo 16. apríla 2004.

II.

Vychádzajúc z obsahu sťažnosti, vyjadrenia predsedníčky okresného súdu a z vyžiadaných spisov okresného súdu sp. zn. 6 C 147/93 a sp. zn. 12 C 86/94 ústavný súd zistil nasledovný relevantný priebeh konaní v predmetných veciach a od podania návrhov okresnému súdu do 20. februára 2004, keď boli ústavnému súdu doručené spisy okresného súdu uvedených spisových značiek.

Konanie vedené na okresnom súde pod sp. zn. 6 C 147/93

Návrh sťažovateľa o zaplatenie náhrady mzdy vo výške 24 710 Sk s príslušenstvom bol okresnému súdu doručený 16. augusta 1993.

Z preskúmaného spisu ďalej vyplýva:

- dňa 6. septembra 1993 doručil sťažovateľ okresnému súdu „*Doplnenie návrhu*“, v ktorom uplatňovaný nárok formuloval takto: „... *uplatňujem voči odporcovi ušlý zárobok za mesiac február až august 1993, vrátane 13 platu za II. polrok 1992 a I. polrok 1993, ako aj titulom valorizačných príplatkov a podielov za I. polrok 1993 v celkovej čiastke 40 360 Sk hrubého, čo robí po odpočítaní daní čistého 32 701 Sk*“,

- prípisom z 13. septembra 1993 okresný súd vyzval sťažovateľa, aby v lehote 10 dní oznámil, či trvá na podanom návrhu,

- sťažovateľ 15. septembra 1993 okresnému súdu oznámil, že trvá na podanom návrhu,

- podaním doručeným okresnému súdu 20. septembra 1993 označeným ako „*Obmedzenie návrhu*“ sťažovateľ vzal návrh v časti späť,

- prípisom z 3. decembra 1993 vyzval okresný súd sťažovateľa, aby obratom oznámil, či vzhľadom na čiastočné späťvzatie návrhu „*nemá záujem na mimosúdnom vyriešení veci*“,

- podaniami doručenými okresnému súdu 2. februára 1994 a 24. marca 1994 sťažovateľ uplatňovaný návrh zmenil (rozšíril),

- podaním doručeným okresnému súdu 27. júna 1994 sťažovateľ urgoval nariadenie pojednávania,

- pojednávanie uskutočnené 9. februára 1996 (nariadené 4. januára 1996) okresný súd odročil na neurčito s tým, že uložil zástupcovi odporcu, aby do 10 dní predložil doklady o zmene systému odmeňovania vo väzbe na tento konkrétny prípad,

- pojednávanie uskutočnené 23. októbra 1997 odročil okresný súd na neurčito s tým, že uložil zástupcovi sťažovateľa, aby sa vyjadril k odporcom predloženým listinným dôkazom,

- opatrením predsedu okresného súdu z 18. apríla 2001 bola vec pridelená na prejednanie a rozhodnutie novej zákonnej sudkyňi,

- podaním doručeným okresnému súdu 18. septembra 2002 urgoval právny zástupca sťažovateľa, aby súd „... začal vo veci konať a vytýčil pojednávanie v čo najskoršom termíne...“. Súčasne v urgencii súdu pripomenul, že od podania návrhu uplynulo už 9 rokov.

Konanie vedené na okresnom súde pod sp. zn. 12 C 86/94

Návrh sťažovateľa o náhradu mzdy za obdobie od 1. februára 1994 do 3. augusta 1994 bol okresnému súdu doručený 6. septembra 1994.

Z preskúmaného spisu ďalej vyplýva:

- okresný súd doručil 12. septembra 1994 právnomu zástupcovi sťažovateľa výzvu, aby v lehote 7 dní upresnil sumu, ktorú žiada zaplatiť z titulu náhrady mzdy,

- dňa 16. septembra 1994 doručil právny zástupca navrhovateľa okresnému súdu požadované vyčíslenie sťažovateľom uplatňovaného nároku...,

- okresný súd odročil pojednávanie uskutočnené 14. októbra 1994 na neurčito s tým, že uložil právnomu zástupcovi sťažovateľa, aby mu v lehote dva týždne doručil stanovisko k vyjadreniu odporcu,

- dňa 19. októbra 1994 bolo okresnému súdu doručené stanovisko právneho zástupcu sťažovateľa k vyjadreniu odporcu,

- pojednávanie uskutočnené 16. marca 1995 (nariadené 6. marca 1995) po vypočutí účastníkov okresný súd odročil na neurčito za účelom výsluchu troch svedkov, ktorí budú predvolaní. Na tomto pojednávaní došlo zo strany sťažovateľa k späťvzatiu časti uplatňovaného nároku vo výške 6 702,30 Sk. V tejto časti okresný súd uznesením konanie zastavil,

- na pojednávaní 14. septembra 1995 (nariadené 21. augusta 1995) bol po vykonanom dokazovaní vyhlásený rozsudok, ktorým okresný súd zaviazal odporcu zaplatiť sťažovateľovi sumu 16 391,70 Sk s príslušenstvom a v prevyšujúcej časti návrh zamietol,

- rozsudok okresného súdu sp. zn. 12 C 86/94 prevzal právny zástupca sťažovateľa 12. októbra 1995 a odporca 13. októbra 1995. Odvolanie proti nemu bolo podané do podateľne okresného súdu 20. októbra 1995,

- dňa 31. októbra 1995 bolo okresnému súdu doručené podanie označené ako „rozšírenie odvolania“ proti rozsudku sp. zn. 12 C 86/94 zo 14. septembra 1995,

- dňa 6. decembra 1995 bol spis okresného súdu predložený Krajskému súdu v Banskej Bystrici na rozhodnutie o odvolaní,

- na pojednávaní 6. februára 1996 Krajský súd v Banskej Bystrici uznesením zrušil napadnutý rozsudok okresného súdu sp. zn. 12 C 86/94 zo 14. septembra 1995 a vec vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie,

- uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 11 Co 6086/95 zo 6. februára 1996 bolo doručené okresnému súdu 18. septembra 1996,

- pojednávanie uskutočnené 23. októbra 1997 okresný súd odročil na neurčito s tým, že vo veci nariadi znalecké dokazovanie znalcom z odboru pracovného lekárstva,

- dňa 7. novembra 1997 bolo okresnému súdu doručené podanie sťažovateľa označené ako „*Vyjadrenie a rozšírenie návrhu*“,

- uznesenie o nariadení znaleckého dokazovania sp. zn. 12 C 86/94 okresný súd vyhotovil 10. marca 1998,

- vypracovaný znalecký posudok č. 1/98 zo 14. júna 1998 bol okresnému súdu doručený 24. júna 1998,

- pojednávanie uskutočnené 17. septembra 1998 okresný súd odročil na 25. september 1998 za účelom predvolania súdneho znalca,

- pojednávanie uskutočnené 25. septembra 1998 okresný súd odročil na neurčito s tým, že vo veci nariadi kontrolné znalecké dokazovanie, toho istého dňa bolo zároveň okresnému súdu doručené ďalšie podanie sťažovateľa označené ako „*vyjadrenie – rozšírenie návrhu*“,

- uznesenie o nariadení kontrolného znaleckého dokazovania okresný súd vyhotovil 2. novembra 1998,

- vypracovaný kontrolný znalecký posudok č. 1/98 z 13. januára 1999 bol okresnému súdu doručený 26. januára 1999,

- dňa 11. marca 1999 bolo okresnému súdu doručené podanie sťažovateľa, ktorým opätovne zmenil (rozšíril) svoj návrh,
- pojednávanie uskutočnené 30. marca 1999 okresný súd odročil na 22. apríl 1999 za účelom vypočutia ďalších svedkov,
- pojednávanie uskutočnené 22. apríla 1999 okresný súd odročil na neurčito s tým, že uložil zástupcovi odporcu predloženie správy „... o priebehu pracovných zaradení navrhovateľa od jeho úrazu, ktorý utrpel 30. 3. 1956...“,
- dňa 25. augusta 1999 bolo okresnému súdu doručené podanie sťažovateľa označené ako „rozšírenie návrhu“ (zvýšenie požadovanej finančnej čiastky),
- na pojednávaní 30. septembra 1999 okresný súd rozhodol medzitýmnym rozsudkom sp. zn. 12 C 86/94, ktorým určil, že „... nárok navrhovateľa na náhradu mzdy od 1. 2. 1994 do 3. 8. 1994 a po 3. 8. 1994 je opodstatnený“ a „... že práca ktorú zabezpečil odporca nebola pre navrhovateľa vhodná...“,
- proti označenému medzitýmnemu rozsudku podal odporca 1. decembra 1999 odvolanie,
- dňa 27. decembra 1999 bol Krajskému súdu v Trenčíne predložený predmetný spis okresného súdu na rozhodnutie o odvolaní,
- dňa 4. mája 2000 požiadal okresný súd o vrátenie predloženého spisu za účelom rozhodnutia o návrhu sťažovateľa na vydanie predbežného opatrenia, ktorý podal 15. marca 2000,
- dňa 15. mája 2000 Krajský súd v Trenčíne vrátil spis okresnému súdu,
- uznesením sp. zn. 12 C 86/94 z 19. mája 2000 uložil okresný súd odporcovi platiť počnúc 1. marcom 2000 sťažovateľovi „predbežne časť pracovnej náhrady“,
- proti vyššie uvedenému uzneseniu podal odporca 6. júna 2000 odvolanie,
- dňa 11. augusta 2000 bol Krajskému súdu v Trenčíne doručený spis sp. zn. 12 C 86/94 na rozhodnutie o odvolaní odporcu proti uzneseniu o nariadení predbežného opatrenia,
- dňa 9. februára 2001 bol Krajskému súdu v Trenčíne doručený prípis okresného súdu, ktorým žiada zaslanie predmetného spisu z dôvodu, že „... znalec trvá na preplatení znalečného...“,

- dňa 12. marca 2001 dal sudca Krajského súdu v Trenčíne kancelárii pokyn zaslať spis okresnému súdu,

- uznesením z 21. marca 2001 sp. zn. 12 C 86/94 priznal okresný súd znalcovi znalečné,

- opatrením predsedu súdu z 18. apríla 2001 bola vec pridelená novej zákonnej sudkyňi,

- na pojednávaní 25. septembra 2001 Krajský súd v Trenčíne uznesením zrušil medzitýmny rozsudok okresného súdu z 30. septembra 1994 a vec mu vrátil na ďalšie konanie,

- rozsudok Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 17 Co 275/01 z 5. septembra 2001 bol okresnému súdu doručený 29. novembra 2001,

- na pojednávaní 20. júna 2002 okresný súd rozsudkom sťažovateľov návrh zamietol a konanie o nároku na náhradu mzdy „... za čas od 1. 2. 1993 do 30. 11. 1993 a od 1. 2. 1994 do 3. 8. 1994...“ zastavil,

- proti rozsudku okresného súdu z 20. júna 2002 podal 16. augusta 2002 odvolanie sťažovateľ,

- dňa 2. októbra 2002 bol spis Krajskému súdu v Trenčíne predložený na rozhodnutie o odvolaní sťažovateľa,

- dňa 27. januára 2003 bola Krajskému súdu v Trenčíne doručená „... námietka zaujatosti senátu krajského súdu podľa § 14 OSP...“ vznesená sťažovateľom,

- dňa 10. februára 2003 bol Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky predložený spis na rozhodnutie o námietke zaujatosti,

- dňa 18. februára 2003 bolo Krajskému súdu v Trenčíne doručené uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. Nc 6/03 z 13. februára 2003, ktorým neboli označení sudcovia z prejednávania a rozhodovania veci vylúčení,

- na pojednávaní 18. marca 2003 Krajský súd v Trenčíne rozhodol, že „... rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti týkajúcej sa zastavenia konania o nároku na náhradu mzdy za čas od 1. 2. 1994 do 3. 8. 1994 a vo výroku o náhrade trov konania zrušuje a vec vracia v tomto rozsahu tomuto súdu na ďalšie konanie. V zamietnutej časti vo veci samej a v časti nariadenia predbežného opatrenia sa rozsudok súdu prvého stupňa potvrdzuje“,

- dňa 13. mája 2003 bolo okresnému súdu doručené písomné vyhotovenie rozsudku Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 17 Co 273/02 z 18. marca 2003,

- dňa 9. júna 2003 bolo okresnému súdu doručené dovolanie sťažovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 17 Co 273/02 z 18. marca 2003,

- dňa 17. júla 2003 predložil okresný súd Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky spis na rozhodnutie v súvislosti z dovolaním proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 18. marca 2003 sp. zn. 17 Co 273/02,

- dňa 3. novembra 2003 bol okresnému súdu doručený rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Cdo 54/03 z 23. septembra 2003, ktorým dovolanie sťažovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 17 Co 273/02 z 18. marca 2003 zamietol,

- na pojednávaní uskutočnenom 30. januára 2004 okresný súd uznesením spojil na spoločné konanie vec vedenú pod sp. zn. 6 C 147/93 s vecou vedenou pod sp. zn. 12 C 86/94. Následne na to po skončení dokazovania okresný súd vyhlásil rozsudok, ktorým návrh sťažovateľa zamietol,

- k písomne vyhotovenému rozsudku okresného súdu sp. zn. 12 C 86/94 z 30. januára 2004 neboli v čase vyhodnocovania spisu ústavným súdom pripojené doručenky, iba pokyn sudcu kancelárii, aby rozsudok doručovala účastníkom a právny zástupcom, a na pečiatke je dátum „vypravil: 13. 2. 2004“. Ďalší pokyn zo 16. februára 2004 pre kanceláriu má nasledovné znenie: *„Keďže bol expedovaný rozsudok s chybami, opravné uznesenie treba doručiť účastníkom – nie prepísaný rozsudok.“*

- v spise je založené aj opravné uznesenie okresného súdu sp. zn. 12 C 86/94 zo 16. februára 2004, ku ktorému nie sú pripojené doručenky,

- podaním doručeným ústavnému súdu 30. apríla 2004 mu okresný súd oznámil, že sťažovateľ podal proti rozsudku sp. zn. 12 C 86/94 odvolanie, ktoré mu bolo doručené 19. marca 2004.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov...“.

Zároveň sťažovateľ namietal aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov“ (napr. IV. ÚS 59/03), pričom „tento účel možno dosiahnuť zásadne až právoplatným rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (I. ÚS 76/03, II. ÚS 157/02). K vytvoreniu „stavu právnej istoty preto dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (napr. III. ÚS 127/03).

Preto je základnou povinnosťou súdu a sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza aj z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania

postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu. Ústavný súd (obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva) pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

Ku konaniu vedenému na okresnom súde pod sp. zn. 6 C 147/93

1. Predmetom konania, v ktorom sťažovateľ namieta zbytočné prietahy, je uplatnenie nároku na náhradu mzdy. Pokiaľ ide o kritérium „zložitosť vecí“, ústavný súd bral do úvahy skutkový stav a platnú právnu úpravu (III. ÚS 87/02) relevantnú pre rozhodnutie. Na základe týchto hľadísk nehodnotil napadnuté konanie ako právne zložité. Ústavný súd je však toho názoru, že ide o konanie, ktoré je náročnejšie na dokazovanie – zistenie skutkového stavu potrebného na rozhodnutie o merite veci.

So zreteľom na doterajšiu dĺžku konania, jeho priebeh a najmä dosiaľ dosiahnuté výsledky však ústavný súd konštatuje, že nezistil také okolnosti, ktoré by odôvodňovali takmer jedenásťročné trvanie konania jeho skutkovou zložitou.

2. Pri posudzovaní správania sťažovateľa v preskúmanom konaní ústavný súd konštatuje, že napriek využívaniu procesných oprávnení podľa Občianskeho súdneho poriadku (opakovaná zmena návrhu) nemali jeho úkony objektívny vplyv na celkovú dĺžku konania. Jeho správanie ako účastníka konania (v konaní pred okresným súdom v procesnom postavení navrhovateľa) je možné hodnotiť ako aktívne a súčinnosťné.

3. Ústavný súd ďalej skúmal postup okresného súdu v predmetnom konaní z hľadiska zisťovania prípadných dôvodov sťažovateľom namietaného porušenia označených základných práv, pričom zbytočné prietahy posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu.

Ústavný súd hodnotí činnosť okresného súdu v období od 16. augusta 1993 (od doručenia návrhu) do 4. januára 1994 (nariadenie termínu prvého pojednávania) ako neefektívnu, keďže z jeho strany neboli vykonané žiadne úkony, ktoré by smerovali k meritórnemu rozhodnutiu vo veci.

K prietahom v konaní došlo v období od 9. februára 1996, keď po odročení prvého pojednávania vo veci bez vykonania akéhokoľvek ďalšieho úkonu došlo k nariadeniu ďalšieho pojednávania až 23. septembra 1997, a to na 23. október 1997.

Ako nekonceptný a nesústreďený postup okresného súdu, ktorý nesmeroval efektívne a dôsledne k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľa, kvalifikoval ústavný súd konanie okresného súdu v časovom úseku od 23. októbra 1997 do 30. januára 2004, keď bola táto vec spojená na spoločné konanie s druhou právnou vecou sťažovateľa vedenou na okresnom súde pod sp. zn. 12 C 86/94.

V spojitosti s tým, že predsedníčka okresného súdu vo vyjadrení k sťažnosti z 11. februára 2004 okrem iného uviedla: „Potom bol spis založený do spisu 12 C 86/94 a vybavoval sa spoločne s vecou vedenou pod touto spisovou značkou (i vo veci 12 C 86/04 bol termín pojednávania dňa 23. 10. 1997 ako vo veci 6 C 147/93). Po tomto spoločnom termíne pojednávania spis 6 C 147/93 bol pripojený k spisu 12 C 86/94. Sudca v tom čase

vec vybavujúci mienil obe veci spojiť na spoločné konanie podľa § 112 ods. 1 O. s. p., v čom však nedodržel procesný postup, keď nebolo o spojení vecí rozhodnuté uznesením. Len v dôvodoch rozsudku 12 C 86/94 zo dňa 30. 9. 1999 uvádza, že v záujme hospodárnosti konania boli spojené veci sp. zn. 6 C 147/93 k veci 12 C 86/94.“

Keďže k spojeniu oboch vecí na spoločné konanie podľa § 112 ods. 1 OSP zákonom stanoveným procesným postupom došlo až na pojednávaní konanom 30. januára 2004 nemôže ústavný súd akceptovať citované tvrdenie predsedníčky okresného súdu, že sa označené veci vybavovali spoločne a nesprávny postup okresného súdu v predmetnom občianskoprávnom súdnom konaní vo vymedzenom období hodnotí ako taký, ktorý nezodpovedal ústavou priznanému právu na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a príslušným ustanoveniam Občianskeho súdneho poriadku, ktorých aplikácia je nevyhnutným predpokladom spoločensky efektívneho, t. j. rýchleho a účinného poskytnutia právnej ochrany.

Uvedený postup (a aj nečinnosť) okresného súdu v trvaní presahujúcom v súhrne osem rokov spôsobil podľa ústavného súdu zdĺhavosť namietaného konania, a keďže nevykazoval znaky plynulého a efektívneho konania, bol konaním so zbytočnými prietáhmi. Túto skutočnosť považuje ústavný súd za hlavnú príčinu toho, že trvalo takmer desať a pol roka, kým okresný súd v právnej veci sťažovateľa meritórne rozhodol.

Ku konaniu vedenému na okresnom súde pod sp. zn. 12 C 86/94

Vzhľadom na to, že v namietanom konaní ide o mzdový nárok, je z hľadiska právnej a faktickej zložitosti veci možné poukázať v celom rozsahu na to, čo je uvedené v predošlej časti tohto nálezu obsahujúcej vyhodnotenie konania sp. zn. 6 C 147/93.

Posudzujúc správanie sťažovateľa ako účastníka konania ústavný súd v preskúmvanej veci síce zistil isté predĺženie konania v dôsledku jeho procesných úkonov (opakované zmeny návrhu, vznesenie námietky zaujatosti, návrh na vydanie predbežného opatrenia), ich dopad na priebeh konania však nemožno považovať za taký, ktorý

by podstatnejším spôsobom ovplyvnil jeho dĺžku. Keďže správanie účastníka konania môže zbaviť súd zodpovednosti za prieťahy v konaní, len ak dôsledkom takéhoto správania je spomalenie postupu konania (napr. IV. ÚS 160/03), možno uzavrieť, že v predmetnom konaní nejde o takýto prípad, a preto sťažovateľovi nemožno pričítať, že by bol svojím správaním prispel k celkovej doterajšej dĺžke konania.

Z pohľadu tretieho kritéria, t. j. hodnotenia postupu okresného súdu vo vzťahu k prieťahom v konaní, ústavný súd zistil, že k prieťahom v konaní pred okresným súdom došlo po prvýkrát v období medzi 19. októbrom 1994 (doručenie vyjadrenia právneho zástupcu sťažovateľa) a nasledujúcim úkonom vo veci zo 6. marca 1995 (nariadenie druhého pojednávania) (prieťahy v trvaní takmer 5 mesiacov). Za ďalšie prieťahy v konaní možno považovať obdobie medzi 16. marcom 1995 (pojednávanie vo veci) a ďalším pokynom na nariadenie nasledujúceho pojednávania zo 16. augusta 1995, teda v trvaní piatich mesiacov. Medzi 18. septembrom 1996, keď bol spis po odvolacom konaní doručený okresnému súdu z Krajského súdu v Banskej Bystrici, a nariadením ďalšieho pojednávania vo veci (23. september 1997) uplynul viac ako rok.

Aj v nasledujúcom období sa vyskytli v konaní pred okresným súdom ďalšie krátkodobejšie obdobia nečinnosti, ktoré však ústavný súd osobitne nevyhodnocoval (aj keď bezpochyby prispeli k predĺženiu konania), keďže už len s prihliadnutím na obsah základného práva ustanoveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nie je možné so zreteľom na celkovú doterajšiu dobu konania považovať postup okresného súdu za konanie bez zbytočných prieťahov. Z ústavnoprávneho hľadiska je neprijateľné, aby sťažovateľ musel čakať na právoplatné meritórne rozhodnutie v pracovnoprávnom spore viac než deväť rokov.

O obidvoch konaniach z hľadiska povahy prejednávanych návrhov a ich významu pre sťažovateľa možno povedať, že ide o závažné statusové veci z hľadiska sociálnych dopadov na sťažovateľa. Túto skutočnosť ústavný súd bral do úvahy pri priznaní finančného zadosťučinenia a ustálení jeho výšky.

Ústavný súd nemohol akceptovať konštatovanie predsedníčky okresného súdu zdôvodňujúcej nečinnosť súdu, ktoré spočívalo v personálnych problémoch okresného súdu a vysokej preťažnosti sudcov vyplývajúcej z vysokého množstva vecí pripadajúcich na jedného sudcu.

V súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd platí, že nadmerné množstvo vecí, ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezbavuje štát zodpovednosti za zbytočné prietahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02). Námietka pretrvávajúceho vysokého nápadu vecí a v tejto súvislosti neprimeraného zaťaženia sudcov pri vybavovaní agendy nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala alebo znižovala zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil. Tieto okolnosti ústavný súd nezohľadňuje v súvislosti s pozitívnym záväzkom štátu zabezpečiť právo občana na súdne konanie bez zbytočných prietahov.

Vyššie špecifikované prietahy v oboch konaniach, ktoré neboli závislé od zložitosti veci a ani neboli vyvolané správaním sťažovateľa, ako aj neefektívny a nesústreďený postup okresného súdu bolo potrebné v súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu (napr. I. ÚS 108/02, I. ÚS 38/03) považovať za zbytočné prietahy v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny. Podľa ústavného súdu postup okresného súdu nesmeroval v napadnutých konaniach vo vymedzených časových úsekoch k zabezpečeniu základného účelu ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, t. j. k odstráneniu stavu právnej neistoty, v ktorej sa dotknutý účastník konania nachádza, a nenasvedčuje tomu, že by svoju činnosť organizoval v súlade s povinnosťou uloženou mu § 100 ods. 1 OSP tak, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie práva sťažovateľa na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny, tak ako je uvedené vo výroku tohto nálezu pod bodom 1.

Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov“ zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva

k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadné odlišnosti. Konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov znamená teda aj konštatovanie porušenia práva na prejednanie veci v primeranej lehote, a preto ústavný súd vyslovil v bode 1 výroku tohto nálezu aj porušenie sťažovateľom označeného práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

IV.

V nadväznosti na výrok o porušení označených práv a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2 prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať bez zbytočných prieťahov v už spojených veciach vedených pod sp. zn. 12 C 86/94 a odstrániť tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza sťažovateľ domáhajúci sa rozhodnutia súdu.

Ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch (čl. 127 ods. 3 ústavy, § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde). Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ z dôvodu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza, požadoval priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 2 000 000 Sk z dôvodov uvedených vo svojej sťažnosti poukazujúc najmä na to, že „... *nemám zaručenú ochranu práv v základnej otázke môjho živobytia - nie je mi poskytovaná mzda, resp. jej náhrada. Neviem si nijako pomôcť, prácu si nenájdem, podporu nedostanem*“.

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, ktoré je peňažnou protihodnotou utrpenej nemajetkovej ujmy (napr. I. ÚS 15/02, IV. ÚS 84/02).

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom k celkovej dobe trvania zbytočných prieskumov v konaniach okresného súdu vedených pod sp. zn. 6 C 147/03 a sp. zn. 12 C 86/94, najmä pokiaľ ide o prvé z označených konaní, berúc tiež do úvahy konkrétne okolnosti prípadov, ako aj pozíciu sťažovateľa sprevádzanú pocitom neistoty a v neposlednom rade aj vzhľadom na skutočnosť, že predmetné veci nie sú do vydania tohto nálezu právoplatne skončené, ústavný súd považoval priznanie sumy 120 000 Sk za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. I. G. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c) a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“). Ústavný súd pri priznaní trov konania vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2002, ktorá bola 12 811 Sk. Úhrada bola priznaná v celkovej výške 8 796 Sk za 2 úkony po 4 270 Sk a 2 x 128 Sk režijný paušál (§ 19 ods. 3 vyhlášky).

Odmenu za účasť právneho zástupcu sťažovateľa na ústnom pojednávaní konanom 5. mája 2004 vrátane náhrady hotových výdavkov ústavný súd nepriznal, pretože na ňom neboli prednesené žiadne nové skutočnosti (doteraz ústavnému súdu neznáme), ktoré by

prispeli k ďalšiemu objasneniu veci, a ústavný súd rozhodol len na základe predložených mu (písomných) listinných dôkazov, t. j. sťažnosti a k nej pripojených písomností, vyjadrení účastníkov konania a obsahu súvisiacich súdnych spisov (m. m. I. ÚS 41/03, I. ÚS 104/03).

Ústavný súd vyjadrenie právneho zástupcu z 29. marca 2004, ktoré obsahovalo nesúhlas s upustením od ústneho pojednávania, ako aj vymedzenie období nečinnosti okresného súdu nepovažoval za úkon právnej pomoci, za ktorý mu v danej veci patrí odmena (absencia ústavnoprávneho efektu), a preto za toto vyjadrenie žiadnu odmenu nepriznal.

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. mája 2004